

Úvodník

Milé čtenářky, milí čtenáři e-Věstníku,

posíláme skoro poslední letošní číslo, jež je dvacáté. Ještě dostanete číslo silvestrovské co bonus, ale na to musíme posnídat vtipnou kaši, aby to bylo jaksi silvestrovsky žertovné.

Co přinášíme v tomto čísle? Je konec roku, tak chceme tak trochu vyčistit stůl a smazat už dávno slibované resty. Je to také čas ohlžení a hodnocení. Takže chceme přinést jisté ohlédnutí za některými důležitými akcemi podzimu, pod nimiž je podpis PSNV. Nezahrnujeme do toho všechny, samozřejmě, nebyli jsme všude a je jen na pořadatelích, jestli chtějí oni sami informovat o tom, co dělají či udělali.

K tomu přidáváme také sumární vyhodnocení naší ankety určené novým našim členům.

Ještě malá glosa právě pro naše nové členy: všechny e-Věstníky a další dokumenty najdete v privátní sekci webu PSNV. Je třeba se tam přihlásit. Stejně tak řadu zajímavostí najdete na interním diskusním fóru PSNV. S přihlášením Vám rád pomůže kolega jednatel Michal Kabát (jednatel@psnv.cz).

A teď oficiálně: přejeme Vám všem i Vaším blízkým vše dobré do nového roku. Radost z dobrých lidí, které budete mít okolo sebe, radost ze slunce, deště, květů i producentů medovice. Radost z točení klikou i z visících či přijatých matečnicků, radost z maticek šťastně se navrátivších. K tomu Vám PSNV posílá navíc oficiální PF...

Rádi bychom poděkovali za dosavadní spolupráci členům, kteří se rozhodli z PSNV ke konci roku 2016 odejít.

Pozor, omluva: než se pustíme do souvislých výkladů, rádi bychom se omluvili za chybné datum lednové přednášky v rámci Olomouckých včelařských setkávání: setkání se koná v sobotu 21. ledna, podrobnosti na [webu PSNV](http://www.psnv.cz).

redakce

Ze společnosti

Podpora projektů PSNV

Jenom zatím krátká, avšak velmi čerstvá zpráva: na podzim podala PSNV návrh na grantovou podporu tří projektů v rámci podpory Nevládních neziskových organizací. Právě přišla zpráva, že všechny tři projekty byly schváleny, není zatím známo, jak velká bude ona finanční podpora. Šlo o tři témata: podporu činností při sledování přezimování včelstev, kterého se PSNV účastní ve spolupráci s asociací Coloss, podporu a uspořádání soutěže Među

roku 2017 a na uspořádání apiterapeutické konference k výročí zakladatele moderní apiterapie MUDr. Filipa Terče (1844–1917).

Redakce e-Věstníku by chtěla poděkovat všem, kteří se na přípravě návrhů projektů podíleli, neb to považujeme za značný úspěch.

redakce

Ještě k anketě pro nové členy PSNV

Přinášíme další část vyhodnocení ankety, již nabídla novým členům redakce Věstníku. První část vyhodnocení ankety najdete ve Věstníku č. 6/2016. Nyní jsme se rozhodli pro sumární formu, je to srozumitelnější a praktičtější. Všem novým členům, kteří se do ankety zapojili, velice děkujeme a doufáme, že se v PSNV, tedy mezi námi, budou cítit dobře a že si zde najdou prostor, jak realizovat své vize, nápady, plány. Každé ruky ochotné pomoci je třeba.

Otázky byly:

- 1. Proč jste se rozhodl/la vstoupit právě do PSNV?**
- 2. Co od PSNV očekáváte?**
- 3. Protože PSNV je pracovní společnost: – co byste mohl/mohla nabídnout jako pomoc svému novému sdružení?**

Důvody ke vstupu do PSNV se tradičně rozkládají na široké paletě odstínů osobní sdružovací motivace. V mnoha případech bylo impulsem setkání se sympatickými členy. Novicové již tradičně kladně hodnotí časopis MV, především pak vysokou

odbornou úroveň informací v něm obsažených. Velikým kladem je pro nově přichozí též všemožná podpora PSNV směrem k jejím členům – ať už jde o prodej medu, či o systém vzdělávání. Pro několik nově přichozích představuje PSNV alternativní spolek k ČSV, v kterémžto nenalézají to, co ve spolkovém životě bytostně hledají. Jakýmsi společným náपěvem prakticky všech odpovědí je pak v PSNV pěstovaná a především realizovaná snaha profilovat se jako spolek inteligentních a samostatných včelařů, jež sledují moderní trendy a nejnovější poznatky na poli apikultury a kteří jsou svou individualitou sami zárukou k vytváření pluralitního názorového motivačního pole. Na závěr tohoto odstavce citujme z jedné odpovědi, jež mnohé naznačuje: „Ráda bych byla při tom...“

Na otázku – co od PSNV očekáváte – je již částečně zodpovězeno v předešlé otázce, neboť tazatelé očekávají, že to, co bylo impulsem ke vstupu, bude i nadále PSNV konáno. Novicové od PSNV dále očekávají navazování nových kontaktů, hájení zájmů svých členů, prosazování spolkových cílů

ve spolupráci se státními orgány. Dále je očekáváno důsledné informování členů o zdravotní situaci a též informace o zvládání včelích nákaz, především pak roztočů, bez použití tzv. tvrdé chemie. Jeden profesionální včelař potom očekává od PSNV: „větší nasazení při rozdělování dotací ČSV“.

Poslední otázka – co byste mohl/la nabídnout – zastihuje většinu nově příchozích v příslovečných nedbalkách, neboť - jak sami mnohdy uvádějí – zatím neví, kterak ruku k dílu přiložit. Koneckonců, jak praví klasik: „Nejprve je nutno celu otevřít, by pak známo bylo, zda za dveřmi mnich či vězeň se před světem skrývá“. Někteří nově příchozí přesto již

nyní nabízejí např. místo k setkávání a pomoc při organisování akcí PSNV. Dále je nabízena pomoc při vývoji různých elektronických zařízení pro léčení a monitoring a poskytnutí modelů různých komponent úlu pro účely 3D tisku. Dva profesionálové nabízejí své služby v oblasti řešení IT a fotografických prací. A v neposlední řadě je zde nabídka různých slev na včelařském e-shopu pro členy PSNV. Zajímavá je také nabídka zkušeností ze státní správy od nynějších či bývalých úředníků. Ovšem chórem odpovědí jednoznačně rezonuje odvážný budoucí příslib o dvou prostých slovech: „Uvidí se!“

Václav Turek

Co jsme dělali na podzim 2016?

Med roku. Uděláme slavnost tradicí.(?) Chceme to.(?) Máme na to.(?) Zvládneme to.(?)

Když na podzim r. 2015 MVDr. Z. Klíma na Podzimním semináři ve Zbýšově hovořil o londýnské [National Honey show](#), která má pro nás jen těžko uvěřitelnou tradici, byl už na světě nápad zkusit to i u nás. Už delší dobu se totiž rodil projekt Med roku, konkrétně roku 2015. Model inspirovaný ostrovními kolegy a přizpůsobený našim možnostem. Tedy medová soutěž v různých kategoriích medu, řízené degustace s výkladem odborníka, volné degustace pro veřejnost, při nichž byly k dispozici desítky vzorků medu, výstava, prodej včelích produktů a také mezinárodní odborná konference.

Vše bylo inspirováno významným výročím, totiž událo se u příležitosti 150. výročí 1. presentace přístroje, jímž se za podpory odstředivé síly dá získávat med bez poškození plástů – medometu. Ikonou byl tehdy major rakouské armády Franz von

Hruschka. A místem konání brněnské lužanecké sály, tedy přesně to místo a ten sál, kde sám major před tehdy 150 lety svůj vynález prezentoval.

Bylo zjevné, že to nebude žádná bžunda. PSNV tedy požádala o podporu MZe. Obdržela ji, i když v daleko menší hodnotě, než plánovali autoři projektu. Nicméně bylo možno uspořádat celkem reprezentativní a vpravdě průlomovou akci.

Pozn: tohle berte jako malou glosu k současným debatám o dotacích na akce pořádané PSNV, tedy jestli ano, či ne... Ona ta otázka možná až tak ostře nestojí. A ono nešlo o dotaci, ale o grant s velmi přísnými pravidly, která bylo nutno dodržet. Condicio, sine qua non – podmínka nevyhnutelná. A je třeba si přiznat, že bez této podpory bychom takovou akci těžko mohli uspořádat. Nebo minimálně nikoli na takové úrovni.

Díky tomu byl pořízen [web](#) v několika jazycích a zajímavé video se Zdeňkem Svěrákem. Bylo možno zajistit poměrně obsáhlé rozbory došlých vzorků, zaplatit sál a pokrýt další náklady, např. na uspořádání mezinárodní odborné konference.

Kromě odborné roviny měla tato akce také rovinu společensko-oborovou. Přitáhla totiž kromě samotných včelařů spoustu lidí, které zajímají včelí produkty, zejména právě med. A sledovat, jak rodiny s dětmi mlsají a ochutnávají, bylo „k nezaplacení“... I noviny o tom napsaly. Ačkoli jsme se teprve učili pronikat do médií a do komunit, které nejsou přímo včelařské.

Ještě máme na našem webu [spoustu fotek](#)...

Akci jsme posléze vyhodnotili a došli k názoru, že to bylo „opus bonum“, tedy dobré dílo. Well done, řekli by na ostrovech...

A výsledkem byl nápad udělat z toho tradici. K tradici je třeba dojít tak, že se celá ta trachtace bude opakovat. A to mnohokrát. Což je běh na dlouhou trať a kdo ví, jak se to v našich krajích a v naší situaci podaří? Otázek byla spousta: ta hlavní byla: dáme to při tak malém množství lidí, kteří účinně spolupracují?

Nicméně: po tomto poměrně obsáhlém „odkašlání“ se vraťme k původnímu záměru, proč vznikl tento text: nyní máme totiž za sebou 2. pokračování...

Med roku 2016 aneb jaké to bylo a jak dál?

Tu jsme tedy u jádra problému: zvládli jsme druhý ročník. A podle mého názoru a z pohledu veřejnosti (jakkoli já sám nejsem „veřejnost“ ani náhodou) minimálně stejně dobře jako ten první.

To je tak: je veliký hlad po informacích u komunity, která ctí vztahy k přírodě, t. zv. zdravý životní styl, produkty včelí píce, má o informace zájem a není líná zvednout se a přijít. Bylo jich hodně a bylo to skvělé!

Bylo to ale hodně náročné, pracné a zase to spadlo na pár lidí, kteří to táhli. Někdy je to dobře, užší parta se líp domluví a účinněji kooperuje. Ale je tu spousta drobné práce, která by se dala rozdělit. A možná je mezi námi spousta kolegů či kolegyň ochotných pomoci a přitom se potkat, probrat důležité i nedůležité, prostě tu magii takové akce zažít a být při tom... Není možné dál dělat takto logisticky komplikovanou akci tak, že vše nakonec zůstane na několika lidech, většina pak na jednom (jedné).

Ale bylo to skvělé! Zase se ukázalo, jak motivující je to zaujetí pro věc. To, co lze těžko definovat, ale je to to, proč (teď to píšu za sebe) jsem v PSNV. Soudržnost, loajalita, absolutní nasazení v té chvíli, kdy je to přesně potřeba... To ovšem nejde replikovat donekonečna...

Přišla spousta lidí. Problém trochu byl v tom, že hodně jich začalo přicházet v neděli v podvečer, v době, kdy už se začínalo skoro balit (nebylo to snadné a navíc hodně spolupracovníků čekala dlouhá cesta domů a v pondělí ráno budování reálného kapitalismu... 😊). Oni to slyšeli v radiu a vyrazili... Škoda, že až v neděli odpoledne. Tu se ještě musíme naučit zvládat časování průniků do médií a do oněch pro nás zatím nepoznaných komunit, jakkoli jsme letos udělali značný krok kupředu. Media jsme informovali, ale reakční doba nebyla z nejkratších. Ještě nás neznají, ale až nás poznají... 😊 Ale ono to často záleží na skutečnostech, které my asi jen těžko můžeme ovlivnit.

A jaké to tedy bylo?

Vzorků medu do soutěže bylo o hodně víc než vloni. Prodejci mňamek také. Soutěž o nejlepší med měla mnohem větší publicitu než vloni. Dokonce obratem zareagoval tisk (např. [zde](#)).

Na webu máme spoustu zajímavých fotografií i [výsledky](#).

Mezinárodní konferenci navštívilo letos o trochu méně včelařů než vloni, ale byla velice přínosná. Zmíníme jen pro příklad excelentní výklad J. Lstibůrka o cestě ke kvalitnímu medu, moc zajímavou zprávu M. Počucha o producentech medovice v zajímavém z tohoto hlediska roce 2016, překvapivé informace o nové mobilní analytice (P. Texl), strhující výklad F. Weydy o dokumentování hmyzu, či pro nás průlomový výklad rakouského hosta W. Wimmera a tepelném ošetřování včelstev proti roztoči *Varroa destructor*. A samozřejmě také velice zajímavý pohled A.

Přidala na stavbu včel (Šestihran nebo kružnice?)

K tomu přistoupila témata určená také pro veřejnost, např. Medobraní jako zážitek M. Hřebeckého, povídání E. Tihelky o rostlinách toxických pro včely. Pro včelaře i veřejnost byla nesmírně zajímavá přednáška MUDr. J. Brožka na téma vlivu včelích produktů na lidské zdraví.

Půvabnou hodinku s malými dětmi strávila při skvělém vystoupení slovenská kolegyně H. Proková-Mališová, jež malým dětem představila život včel a včelstva a vše pak s nimi zakončila společnou ochutnávkou druhových medů.

Když už jsme u těch medů: zájem o řízené degustace byl značný a M. Počuch, který je pořádal, se měl co otáčet. A volné degustace? Podívejte se na obrázky na zmíněné fotogalerii...

Jak to tedy uzavřít?

Byla to opět t. zv. velká akce. Zvládli jsme ji, ale: nebylo nás mnoho, ve finále úspěch visel skutečně jen na pár lidech, kteří však dobře komunikovali a hrozící problémy operativně řešili. Nakonec dorazili i dobrovolníci, kteří účinně pomohli při instalaci i při komunikaci s přišedší veřejností. Abych nezapomněl: v parku vedle sálu proběhl i turnaj v pétanque o repliku Hruschkova medometu (účastníci i vítěz jsou zveřejněni v uvedené fotogalerii).

Propagovali jsme, jak umíme. Dostupná media, weby, Facebook, osobní pozvánky, informace do řady spřízněných komunit. Věstník. Tiskové zprávy. Při informování veřejnosti se pomalu daří pronikat do

různých dalších komunit, ale je to běh na dlouhou distanci.

Osobně vidím celou akci jako velmi úspěšnou. A nejsem sám. Jako takovou ji vyhodnotila i rada PSNV a rozhodla se podat na MZe návrh na podporu projektu Med roku 2017 (v rámci projektu podpory NNO). Nejnovější zpráva je, že projekt byl schválen, výši podpory zatím neznáme (viz výše). Takže nás čeká opět spousta práce. Pomocné ruce vítány. Nemusí to být všichni, ale... etc...

J. Matl

Pražská včelařská setkávání 2016/17 jsou v polovině

Ano, PVS mají za sebou v řadě pro včelaře již tři přednášky. Pokusíme se nyní o stručné shrnutí.

Výzkum nemocí včel v ČR existuje

První přednáškou cyklu pro včelaře bylo vystoupení RNDr. Tomáše Erbana, PhD., pracovníka Výzkumného ústavu rostlinné výroby, jenž se zabývá tématem nemocí včel, zejména pak virózy. Cíleně to byla přednáška po výtce odborná a nesla titul *Nemoci včel a nové poznatky z výzkumu*. Pořadatelé tak chtěli dát odpověď těm, kteří namítají, že se u nás prakticky žádný výzkum nekoná. Koná, jen o něm není moc slyšet. Někdo o něm ani slyšet nechce...

Dr. Erban (sice nevčelař, avšak autor či spoluautor řady zásadních studií publikovaných v uznávaných zahraničních odborných časopisech) se zaměřil na řadu faktorů ovlivňujících kondici včelstev (současné zemědělství a péče o krajinu, monokultury a jejich vliv na pastvu pro včely a vposledku na jejich odolnost vůči tlakům prostředí, omezení diversity pastvy, pesticidy a d., včetně kontraproduktivního vlivu dotací jak do včelařství, tak do zemědělství).

Zároveň se věnoval podrobněji cyklickým plošným úhynům u nás i ve světě.

S tím, že když evidujeme větší výskyt patogenů, je třeba si položit otázku, zda za úhyny stojí spíše takový výskyt patogenů, či nižší odolnost včel. Věnoval se poté virům, bakteriím, roztočům, nosematóze, moru i hnilobě včelího plodu.

V současné době vidí jako hlavní problém praxi včelařů i roztoče *V. d.* Stejně tak jako převčelení (v některých oblastech), za riziko považuje i dovážení jiných plemen včel do oblastí, které nejsou pro ně typické, i malou genetickou variabilitu t. zv. prošlechtěných včel.

Situace se podstatně změnila s příchodem roztoče *V. d.* Dobře se to dá sledovat v lokalitách, kde jsou data i z doby, kdy tam roztoč ještě nebyl (např. Havajské ostrovy). Tu je zjevné, že zavlečení *V. d.* mělo vliv na výskyt a množství virů, zejména viru DWV. Z toho mu plyne, že *V. d.* má zásadní vliv na rozvoj chorob včel.

Věnoval se dále mechanismům, jak roztoč po vpichu narušuje imunitní systém včely a přenáší parazitické bakterie. Pro imunitu včel mají klíčový význam bakterie ve včelách, ale zejména jejich rovnováha, důležitá je rovněž role symbiotických bakterií, které významně pomáhají při obraně organismu včely, pokud není jejich množství sníženo napadením varroózou.

Většinou záleží na kmenu patogena, ale také na odolnosti hostitele. A navíc různé kmeny virů jsou různě virulentní či agresivní.

Na rozdíl od jiných odborníků soudí, že viry DWV a ABPV (viry deformovaných křídel a akutní paralýzy) se v roztoči nemnoží, v roztoči byly identifikovány pouze strukturní části viru.

Totéž platí i o různých kmenech MVP, kdy de facto se dá rozeznat 5 kmenů s různou agresivitou, ale v praxi se vyskytuje jen genotyp I (80 %) a II (20 %). Hodně záleží na kmenu, který je momentálně aktivní.

Tyto poznatky by mohly naznačovat další cesty kupředu stran možností, jak v praxi reagovat.

Zajímavá byla i část výkladu týkající se hniloby včelího plodu. Nabízí se otázka, proč se našla zrovna v Krkonoších, kde je

relativně čisté životní prostředí? Proti tomu ovšem stojí názor, že se najde tam, kde se hledá...

Zcela v souladu s charakterem této choroby se zdá, že ve včelíně s potvrzenou klinikou mají i další včelstva pozitivní nález, ale mnohem menší intenzity. Je pak otázka, zda představují zvýšené riziko, nebo se jedná o včely odolné na daný kmen... I včely mimo tuto zónu mají v sobě původce choroby (bakterii *Melissococcus plutonius*).

Problém je, že klasicky doporučovaná desinfekce příliš nezabírá, klinika se po roce vrací. Hlavním přenašečem jsou dělnice, přičemž se stále vedou debaty o detailech přenosu. Pokud je potvrzena klinika, nemá smysl taková včelstva zachraňovat. A u ostatních je třeba zvýšené obezřetnosti.

V další části se dr. Erban věnoval vlivu pesticidů na orientaci a reprodukční schopnosti včel (např. matka méně klade, trubci mají méně kvalitní spermie, objevují se další vývojové vady). I když pesticidy nepoškodí včelstvo hned, způsobí jeho významné oslabení, včelstvo pak hůře odolává patogenům – virům, bakteriím, nosemě i V. d.

V této situaci se nabízí otázka, co s tím a jak dál? Pomoci by mohlo rozumné užívání pesticidů, integrované zemědělství... Nedobré je, že se věci neřeší v

kontextech a ve výhledu. Problémy se řeší, až když nastanou.

Je třeba lépe a systematicky využívat vývoje včel pro studium onemocnění, vytvořit standardy zdravých včel neovlivněných patogeny a pesticidy. Odchylky od normálu pak znamenají problémy a nemoci...

V závěru došlo také na aktuální téma resistance roztočů na užívané léčebné přípravky.

Přednáška to byla vysoce odborná a ukázala, jak rozličné a jak subtilní i sofistikované jsou cesty současného výzkumu. Ale také to, jak složitě se dostáváme k výsledkům použitelným v současné praxi. Což je ale normální a zde je třeba opět použít okřídlené rčení o běhu na dlouhou trať. A hlavně: tlačít na rozumné využívání prostředků, které jdou do našeho oboru. Tedy nikoli zimní měl, ale cílená podpora pracovišť, která se zabývají skutečným výzkumem a mohou doložit také výsledky. Tak tomu bohužel v současnosti není.

Od úlových vah ku srovnání se sousedy z Rakouska

Druhé setkání mělo opět předem deklarovaný cíl. Stále se snažíme o srovnání se zeměmi okolo nás, ačkoli je zjevné, že mnoho chovatelů u nás i některá sdružení si

taková srovnávání nepřejí, jakkoli to jaksi neříkají nahlas. Zjevně ze strachu ze zboření mantry o tom, jak nám všichni v našem okolí závidí naši neprůstřelnou

metodikou, organizovanost a nerozbornou jednotu.

Naskytla se příležitost pozvat chovatele, jenž působí jak v Rakousku, tak v tuzemsku. No – nepozvěte jej... A tak vznikla přednáška kolegy Víta Marady Včelaření a šlechtění včel v Rakousku.

Ještě malá odbočka: před přednáškou vystoupil s krátkou komerční prezentací Ing. Pavel Karásek, výrobce úlových vah Apis Digital – PAYA, a představil v profesionálně dokonale prezentaci současně zkušenosti s nejnovějšími typy těchto vah. Jeho informace byly cenné pro řadu účastníků setkání, jak vyplynulo z vyhodnocení dotazníků, které dostal každý přichozí. Tyto váhy umožňují např. lepší kontrolu dodání zimních zásob, plynulé sledování jejich úbytku, snížení ztrát medu, stanovení termínů vytáčení, zachycení vrcholu snůšky, monitoring melecitozní snůšky a d.

Přednáška kolegy [Marady](#) sice začala tím, že se poškodila jedna z prezentací, takže nešla promítnout a účastníci neviděli pár obrázků, které ale jinak znají, ale i tak se jistě dozvěděli vše, co potřebovali vědět. Např. o tom, jak probíhá šlechtitelský program „u sousedů“, jak se zaznamenávají data a která vlastně, jak se testuje hygienické chování a čistící pud včelstev.

Protože kolega Marada chová včely v Rakousku v bio režimu, byly pro posluchače jistě zajímavé i jeho informace, jak tento systém v Rakousku funguje. Překvapivé bylo, že je tam mnohem méně byrokracie než u nás. Např. nemají tak strohé podmínky stran neošetřování okolních plodin chemií. Možná se tolik nepředpokládá, že účastníci budou automaticky podvádět, jako u nás...

Cenné byly i poznatky o zootechnice (izolace, klíkování matek cca na 3 týdny v

září či na začátku října) či o ošetřování (organické kyseliny). V ošetřování se pomalu přiklání více k zootechnickým metodám, např. místo trojnásobné sublimace KŠ aplikují zmíněné klíkování matky). Důležité je závěrečné dočištění pokapem KŠ v bezplodém období v prosinci. Samozřejmě jen jednou.

Často se používá také metoda přemetení na mezistěny, pak je ale třeba dát včelkám dostatek času a možností postavit si a zimu nové dílo. Pylové plásty si často uchovávají v chladicí komoře či skladu. Důsledně vyhodnocují užitek včelstev.

V. Marada pracuje na oplozovací stanici Q. Sklenara [Hirschgrund](#), kde se pracuje ve velmi přísném režimu, kladou značný důraz na chov trubčích včelstev a udržují cca šestikilometrové ochranné pásmo. Okolní včelaři dostávají matky ze stanice zdarma (září). Matky chovají jak v osířelci, tak v medníku při matce, užívají systém oplodňáček. I okolní včelaři si na stanici mohou za 4 Eura umístit své oplodňáčky,

musí ale projít přísnou kontrolou (bez trubců, věznění oplodňáčků až 3 dny...).

Velký důraz se klade na přesnou evidenci, vede se seznam plástů s plemenivem (zvláště označených), seznam sérií v jednotlivých chovných včelstvech, seznam oplodňáčků (štítky na každém oplodňáčku). Důsledně je vedena matrika matek.

Velká pozornost se věnuje výběru plemenných včelstev. Pokud jde o kritéria, sledují se zejména: medný výnos (jarní rozvoj), mírnost, sezení na plástech, rojivost

(velký důraz na nerojivost a zootechniku), nemoci, morfometrie, čistící pud. Pracuje se cíleně i s plemennou hodnotou! Důsledně se sledují a porovnávají jednotlivé linie kmene Sklenar po matce.

I dotazů bylo dost, některé velmi cílené a věcné a snad se všichni dozvěděli, co potřebovali. Spokojen byl i kontrolor SZIFu, který neohlášen dorazil a setrval po celou dobu přednášky. Podle protokolu o kontrole, který organizátoři v minulých dnech obdrželi, neshledal žádný problém a vše bylo, jak býti mělo...

Cesty k lepší kvalitě medu

Včelky připraví med té nejvyšší kvality. Jestli se pak něco může pokazit, tak za to může kromě zákazníka především chovatel, a to řadou nedobrych postupů. Když jsme v září 2015 a rovněž v září 2016 byli u přednášky Ing. Jaroslava Lstibůrka o tomto tématu, bylo jasné, že jej pozveme také na PVS. Bylo nám rovněž jasné, že nenajdeme moc porozumění u těch, kteří drancují včelstva, točí v garážích na maximální otáčky a rozehrívají zkrystalizovaný med, protože to zákazníci tak chtějí. Chtěli jsme něco jiného: předat poselství o tom, jak to vše dělat šetrně, jak med získat v co nejlepší kvalitě, jak tu kvalitu udržet i při skladování. A jak ji pak adekvátně nabídnout zákazníkům.

15. 12. tedy J. Lstibůrek přijel o těchto tématech přednášet i pro účastníky PVS. Bylo nabito. A to se podařilo získat větší sál...

Co jsme se tedy dozvěděli?

Včelky produkují med nejvyšší kvality. Na vrcholu jeho kvality, tedy v době, kdy je zralý, je třeba jej odebrat, a to co nejšetrněji a v souladu s požadavky legislativy.

Kvalitu medu tvoří souhrn řady parametrů, jako jsou např. barva, přítomnost nečistot, míra krystalizace, aroma, chuť...

Zvláštní kapitolou jsou degustace, důležitým faktorem je také místo prodeje, zaměření prodejního místa, způsob vystavení produktu.

Můžeme připomínat příznivé zdravotní účinky, ale aby byly skutečně příznivé, je třeba, aby byl med skutečně kvalitní. Je to světový trend, všude je patrná snaha zvyšovat kvalitu, takže nelze zůstat pozadu.

Vše to má ale řadu úskalí či kritických míst. Jaká to jsou?

Např. vytáčení pomocí medometu, kdy med ztrácí řadu cenných vlastností. Dále třeba nepřiměřený ohřev, špatné skladování.

Je třeba hledat cesty, jak rizikové faktory minimalizovat.

Při nešetrném zacházení s medem se ztrácejí nejprve ty nejcitlivější součásti, např. enzymy (čím silnější včelstvo, tím více enzymů), které jsou velmi citlivé na teplo i na změny venkovních podmínek.

Med je výsledkem koordinované činnosti včelstva počínající sběrem suroviny, přes

její zpracování až po zrání, při němž se sladina mění v med, nektar je obohacován včelami, probíhají různé biochemické pochody. To vše velice úzce souvisí se stavem včelstva, kvalitou a množstvím zdrojů snůšky.

Jde o to, zda a co můžeme při zpracování medu ovlivnit, abychom omezili či zpomalili postupnou degradaci.

Sama degradace medu byla klíčovou částí této excelentní přednášky. Na přetřes přišel pochopitelně HMF (signální látka přehřátí medu), v souvislosti s ním i téma zahřívání až přehřívání medu, které ústí v jeho nevratné poškození. Degradace postupuje rychle při teplotách nad 60 °C, naopak je velmi pomalá při teplotách pod 10 °C, což je významné zejména pro skladování medu.

Lepší je ohřev v tenké vrstvě na vyšší teplotu a na krátkou dobu, to mají enzymy ještě šanci přežít. Mikrovlnný ohřev je prudký a nerovnoměrný, některá místa se nadměrně přehřívají.

Došlo také na množství vody v medu. Klesá-li obsah vody, stoupá jeho viskozita. Když klesá teplota, stoupá viskozita také, což je důležité zejména pro šetrné vytáčení, které by se mělo provádět v podmínkách nad 30 °C.

Proto by se v klasickém provozu mělo postupovat co nejšetrněji a nejrychleji. U vytáčení snížit nerozpustný podíl, nečistoty, vzduchové bublinky. Rychlé vyčerení, stočení do sklenic a šetrné uchování. Všechny krystaly musí být rozpuštěny, jinak v medu zůstanou a rozjedou další krystalizaci. Med ohřívat na 35 – 40 °C. Při vytáčení se vyplatí vyhřívání medomet, vytáčet je třeba těsně po odebrání plástů včelám. Při teplotě kolem 30 °C můžeme výrazně snížit otáčky medometu, vytáčení bude šetrnější. To samé platí i pro hrubou filtraci a čerení.

Velkým problémem je krystalizace. Její rychlost závisí na viskozitě medu. Rychlost krystalizace se dá ovlivnit podchlazením. Nejvyšší rychlost krystalizace je při 14 – 15 °C, za teploty pod 10 °C výrazně klesá. Cca při -40°C nastává t. zv. sklovistost a med v podstatě nedegraduje... Zlom je někde kolem 15 °C, růst viskozity nedovolí růst krystalům. A navíc obsah vody pod 13 % výrazně krystalizaci zpomaluje. Vytočený med krystalizuje rychleji než vykapávaný nebo plástečkový. Díky krystalizaci narůstá podíl vody v tekuté fázi (nebezpečí kvašení). Hrubě zkrystalizovaný med je již částečně degradovaný a při jeho ztekucování je nutné použít zbytečně vysokých teplot. Rychlá změna teplot může být problémem, při prudkém přechodu do tepla se může nastartovat krystalizace.

Moderní zařízení pracují s medem v tenké vrstvě. V současné době se zkoumají možnosti použití ultrazvuku (projekty Tophoney, Liquam)

Zajímavým a v současné době velice diskutovaným tématem je pastování. Testuje se i pastování ve vakuu, které trvá kolem 3 – 4 hodin.

Jemná struktura pastovaného medu vyžaduje co nejmenší krystalky specifického tvaru. K tomu se používá i t. zv. válcovací stolice. Očkování by mělo nastat až u medu zbaveného nukleačních center. Míchání medu je funkční kompromis, ale pokud jsou v očkovacím množství všechny krystalky stejné, není často třeba ani míchat... Zajímavým tématem je jemná krystalizace při vysoké viskozitě pod bodem mrazu.

Pokud jde o skladování, opět J. Lstibůrek doporučuje skladovat med při co nejnižší teplotě. Nejlépe pod bodem mrazu. Tak zůstane med léta prakticky beze změny. Pokud necháme skladovaný med

zkrystalizovat, pak je nejlepší pastovat (šetrnější rekrystalizace).

Při stáčení do obalů je třeba zajistit, aby v medu nebyly vzduchové bublinky (za tepla utečou). Zásadní je čistota obalů a způsob skladování.

Takže v praxi: čeho se vyvarovat:

nízké teploty a vysoké vlhkosti při vytáčení, prodlení při zbavení medu nečistot, bublinek vzduchu a nukleačních center, vysokých otáček medometu.

Doporučuje se chlazený sklad, výhodná jsou menší balení, ta ale v tuzemsku nejsou jako zvykem.

Tolik jen ve stručnosti o této velice cenné a excelentně podané přednášce, jež byla zakončena velice příjemnou rozpravou při ochutnávání vzorků medoviny a medového vína.

Podrobností o celém cyklu najdete pochopitelně na webu PSNV. Tam také najdete termín příštího setkání, které se uskuteční ve čtvrtek 19. ledna. Jeho

tématem bude beseda s pozvanými veterináři.

J. Matl

Podzimní seminář nástavkového včelaření

Všichni jistě víte, že letošní podzimní seminář byl spojen s V. sněmem PSNV, tudíž se konal jen pro členy PSNV a program byl omezen na odpoledne po jednání sněmu a po volbách. Základním tématem byla biodiverzita v krajině jako klíčový fenomén pro včelí pastvu.

Seminář zahájil ovšem Antonín Přidal svojí velice zajímavou přednáškou *Kružnice nebo šestihran?* Pronesl ji již na Medu roku v září a byla natolik zajímavá, že její pořadatelé požádali o reprízu. Byla to opět unikátní šance podívat se zblízka na včelí dílo a jak to včelky vlastně dělají, když dostanou volno.

Bronislav Gruna se v přednášce nazvané *Biodiverzita krajiny a včely* obšírně věnoval fenoménu biodiverzity jakožto podpory pro omezení rizik ohrožujících v současné době včely. Cenná pro chovatele včel byla řada detailů a konkrétních doporučení.

Toto téma rozvinul také Radim Lokoč, jenž se zabýval biodiverzitou v sadech. Excelentní a velmi cenná přednáška, jejímž jádrem byla opět řada praktických rad, zejména pokud jde o t. zv. staré a krajové odrůdy (ty jsou typické pro různé lokality a podléhají často specifickým selekčním kritériím). Právě ony mají významnou funkci mimoprodukční.

V závěru semináře pak v
propracované
marketingové analýze
Roman Tihelka představil
zajímavou metodu
dodávání mezu do
poštovní schránky ve
speciálních obálkách a
vždy na konkrétní
objednávku.

J. Matl

